

Религиозните нагласи боравят с категории на религията ирационално, напр. категорията „святост“, и доколкото са осъзнати, ги включват в понятиения регистър на етиката. Ние възприемаме, че „святото“ е категория, която може да се рационализира и да навлиза в сферата на съзнанието. Осъзнатостта на религиозните нагласи предполага и тяхното изразяване – тяхна символическа/алегорическа артикулация в поетическия текст¹⁴.

Религиозните нагласи и религиозното съзнание образуват определената модалност на *религиозността* в нейното етично значение. От тази гледна точка вярващият и религиозният човек не се различават, тоест те еднакво носят представата за добро, за дълг, за морална воля, както и онова неизличително „усещане за трансцендентност“, по изразу на Д. Бел, което подготвя и удържа езиковото и социалното поведение на човека. Рационализацията на религиозното чувство е едновременно „чувство за индивидуалност“ и чувство за близост с другите, за обособеност и заедно с това – за всеобща етическа свързаност в контекста на социалното битие. Това означава, че индивидуалността, социалността и етиката са дълбоко интегрирани в символната основа на човешкия живот. Така възниква убеждението, че не природната, а вече съвременната етическа близост, прави от човека „творец на световния порядък“¹⁵.

Нека повторим: етиката на просветлението утвърждава, че за всеки е предопределена професия и тъкмо в нейното активно упражняване човекът намира действителното оправдание на своето съществуване. Може би това е професията на „огняроинтелигента“? Тези основания предполагат и целенасоченост, както вече беше посочено, в която религиозност и рационалност се намират в единодействие, в създаване на една нова приласкаваща и вечно млада контраматериална реалност.

В „Доклад“ или „Огняроинтелигентска“ пулсира поетическата тревога за смисъла и целта на живота като „онтологически“ позиции, които определят труда в статута му на материално и действено оправдание на човека. Тези творби са израз на питането за отговорността на човека, за неговия социален дълг. Именно тук „изгубената посока“, както и „напразната смърт“ означават, че стореното губи своя нравствен смисъл и не е подчинено на общото благо. Съвестната и съзнателна дейност, трудът, извършван с вяра, са „идентични с благото на мнозинството“¹⁶. Във Вапцаровите текстове „вярната посока“ е посоката на полезно извършената работа, на общото благо. Тогава именно и смъртта, както и животът добиват смисъл. Комунистическата пропаганда несъмнено е консумирала с наслада тези психологически съдържания.

Върху такива етически опори Вапцаровата лирика разгръща още една идея – към проекта на социалната полза принадлежи и поезията, която